

Ostanki družine ali »za otroke gre«

Updated: Aug 24, 2022

Festival Mesto žensk 2020

*»He deals the cards as a meditation
And those he plays never suspect
He doesn't play for the money he wins
He don't play for respect
He deals the cards to find the answer
The sacred geometry of chance
The hidden law of a probable outcome.«*

Sting, Shape of My Heart

Ob vstopu v prostor nas pričaka topla podoba matere gospodinje ob mizansceni, ki ji uspe vzpostaviti nostalgično in domačo asociativno polje, med predvajanjem *Vrtiljaka*, popevke Lada Leskovarja. Besedilo pesmi nakazuje določeno časovnost, znotraj katere poteka ponavljanje istega. To pa počnejo tudi vizualni elementi in prezenca ustvarjalke, ki se skozi spominsko konstrukcijo časa med nostalgijo in aktualnostjo giblje na čudni vrvi med sedanjim in preteklim. Učinek je podoben kot pri uspešnih sitcomih in TV-šovih, ki jim uspe s podobnimi vizualnimi elementi nagovarjati različne generacije.

Zaradi subverzivnega konteksta lahko pričakujemo, da se bo ta domača podoba v naslednjem hipu razbila in prešla v psihološko grozljivko, kjer bo na plan stopila potlačena agresija razočarane gospodinje. A potem se zavemo prisotnosti otrok, ki se kmalu v bližnjih planih pojavijo tudi na platnu. V usta so jim položene različne izjave ločenk(e), ki razlagajo stanje po razhodu in nastopu vloge matere. Otroci imajo do njih seveda odtujen odnos – odšel je prezgodaj, ne želim biti samohranilka, hitro je našel novo, ne želim biti omejena na vlogo matere, mislim, da bi zavoljo družine morala vztrajati itd. Nekaj časa se lahko sprašujemo, ali otroci v tem kontekstu niso izkoriščeni, a le dokler ne dobimo uvida v celoto predstave. Kajti v tej predstavi gre ravno za otroke.

Vse te izjave zanje namreč nimajo posebnega smisla. Izjave, ki so pogosto zaznamovane z različnimi kulturnimi in ideološkimi vplivi in njihovimi protislovji, v katere se zapletajo odrasli. Otroci pa se predvsem znajdejo med dvema ognjema. Med staršema ter, če si morda drznemo zadevo preinterpretirati, med dvema družbenima položajema, ki določata razumevanje zakona, družine in statusa samohranilke.

Po drugi strani je med dvema ognjema ujeta tudi mati. Med odgovornostjo do otroka in do lastnega starša, v tem primeru dementne mame, ki se izgublja na mejah smisla, jezika; njena sintaksa se lomi, njene semantične operacije so zmedene in ni zmožna več niti ponavljati otroške pesmice. Medtem ko se pri otrocih, ki so v veliki meri še onkraj kulture, ideologije in s tem zgodovine, še kažejo odprte poti, pa se v vlogi matere zarisuje vsa tragičnost dobe. Po svoje jo lahko torej razbiramo ravno skozi generacijske odnose: od boomerskih povojnih generacij, ki so doživele bliskovito modernizacijo, gradnjo novega sveta, do mladih oziroma najmlajših, na katerih pregovorno svet stoji – kar lahko ob grožnji katastrof beremo že precej bolj dobesedno – medtem ko smo pripadniki aktivnih generacij izgubljeni v kaosu.

Nataša Živković v vlogi matere pravzaprav izvede dejanje, ki v kontekstu feminizma morda ni (nujno) pričakovano. Žrtvuje se za otroke. Kar pomeni – predstavo prepusti otrokom in skliče igro med dvema ognjema, v kateri deklice in dečki dobijo vlogo agensov, dobijo moč v svoje roke. S tem se zgodi svojevrsten simbolni preobrat, ki obenem nakaže pomembno ontološko vlogo igre v človeški eksistenci. Poleg tega da to gesto lahko razumemo kot spolno zaznamovano, v njej lahko prepoznavamo tudi nekaj univerzalnega, nekakšen poziv, naj to storimo tudi ostali. Namesto poskusov prebiti se iz pomenskega kaosa ali ga oblikovati, je treba stopiti na stran prihodnosti, se prepustiti instinktu, notranjemu ušesu, staviti na otroke. Zaigrati. To ne pomeni nekakšne permisivne razpustitve, temveč ravno nasprotno, odgovorno dejanje modrega odraslega z avtoriteto, dejanje, s katerim se lahko izognemo histeričnosti, v katero se vpletamo odrasli – ki smo danes pogosto še v svojih tridesetih na meji med mladostnikom in odraslim.

Predstava je fina, njena nepretencioznost, jedrnatost in kratkost so prepričljive. Tudi piscu te recenzije se vedno bolj zdi, da ni čas za velike tekste, totalne naracije in obremenjujoče umetnine, za modernistične podvige prometejskih umetnikov, temveč za postavljanje znakov, bolj organsko vpletanje v življenje občinstva, skromnost, spustitev na trdna tla. Morda lahko ravno to – podobno kot dajanje glasu drugim znotraj same predstave – da tudi občinstvu nov zagon in novo veselje za obiskovanje predstav, razstav, branje besedil, knjig. In, spet – to ne pomeni *slackerstva*, neobveznega kramljanja, razpisne vseenosti, temveč avtentično dejanje žrtvovanja umetnice ali umetnika.